

«INVITER DEM INN»

«Hvordan jobber personalet i en innføringsbarnehage med inkludering av nyankomne flyktningfamilier?»

Av

Ida Marie Kongsmo

Kandidatnummer: 115

Bacheloroppgave

BHBAC3920

Fordypning

Arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv

Trondheim, Mai 2017

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

1. Innledning.....	1
1.1 Valg av problemstilling.....	2
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	2
1.3 Oppgavens oppbygging og avgrensing.....	4
2. Teori.....	4
2.1 Et flerkulturelt samfunn med minoriteter.....	5
2.2 Integrering og inkludering av flyktningfamilier.....	5
2.3 Å begynne i barnehagen.....	7
2.4 Samarbeid med foreldre.....	9
2.5 Informasjon om ulike instanser i det offentlige.....	10
2.6 Ansatte som rollemodeller.....	10
2.7 Ansattes kompetanse.....	11
2.8 Sang, lek og samspill.....	11
3. Metode.....	13
3.1 Valg av metode.....	13
3.2 Kvalitativ forskningsmetode.....	14
3.3 Intervju som metode.....	14
3.4 Valg av informanter.....	15
3.5 Metodekritikk.....	16
3.6 Etske refleksjoner.....	16
3.7 Behandling av data.....	17
4. Funn og drøfting.....	18
4.1 Innføringsbarnehage.....	18
4.2 Inkludering og tilhørighet i et fellesskap.....	19
4.3 Foreldresamarbeid.....	22

4.4 Informasjon om barnehage, instanser og det offentlige	23
4.5 Sang, lek og samspill:	24
5. Avslutning og oppsummering.....	26
6. Referanseliste:.....	28
7. Vedlegg	32
Vedlegg 1. Intervjuguide - Fagleder i innføringsbarnehage	32
Vedlegg 2. Intervjuguide – Stipendiat i pedagogikk	34
Vedlegg 3. Intervjuguide – Regionsjef i Redd Barna. Bakgrunn som flyktning	35
Vedlegg 4 – Samtykkeskjema	37

1. Innledning

«Jeg husker for eksempel natten hvor de bombet muslimske forretninger. Trykket fra den ene bomben gjorde sånn at vinduet knustes inn på soverommet mitt. Jeg hadde dyna rundt meg, rullet ut av sengen, og ned på gulvet. Jeg husker det så godt, for jeg trodde at det var en drøm. At jeg våknet og bare tenkte: «Ah, det var jo bare en drøm», men så var det jo ikke det. Det markerte på en måte starten på krigen for min del. Jeg kan liksom ikke huske noe før den tiden, egentlig. Også var jeg jo bare 5 år».

Dette er et utdrag av en flyktning-historie fra en av mine informanter, som selv kom til Norge som flyktning på slutten av 1900-tallet. Hun fortalte sin historie om hvordan det er å være på flukt fra krigen i Bosnia, og opplevelsen om hvordan det var å komme til Norge på den tiden som flyktning i 5-års alderen. I dag jobber hun som regionsjef i Redd Barna, med bakgrunn som barnehagelærer. Hun jobber aktivt for flyktninger og asylsøkeres rettigheter og inkludering i samfunnet i Norge.

I en artikkel fra flyktninghjelpen skriver Høvringen: «hvert 5. sekund så drives et barn på flukt» (2016). Ifølge en rapport fra Unicef i 2016, så fantes det om lag 10 millioner barneflyktninger i verden, hvorav 1 million av disse er asylsøkere som ikke har fått sin søknad avgjort (Brekke, 2016). Dette er noe som fører til lang ventetid og mye usikkerhet for en rekke mennesker. I tillegg er det rundt 17 millioner barn som er på flukt innad hjemlandet sitt, på grunn av konflikter. I 2016 hadde antall barn på flukt økt med hele 75 prosent de siste fem årene, og halvparten av flyktninger i verden er barn (Brekke, 2016). Statistisk Sentralbyrå hevder at det i starten av 2016 var omkring 199 400 mennesker med flyktningbakgrunn som var bosatt i Norge. Det vil si at nærmere 3,8 prosent av Norges befolkning var flyktninger (SSB, 2016). På en slik flukt så kan barna møte en del farer som underernæring, dehydrering, drukning, kidnapping, voldtekt og drap, og i tillegg er de utsatt for menneskesmuglere og andre kriminelle aktører (Brekke, 2016). En flukt som dette kan derfor oppleves som både traumatisk og skremmende for et barn, men for et annet kan dette bare være et vanlig minne. Dette er sårbare barn som trenger oppfølging og et trygt sted hvor de bare kan være vanlige barn.

1.1 Valg av problemstilling

På bakgrunn av det flyktninger og asylsøkende familier kan oppleve, så er det ikke noe jeg unner dem. Barn har rett til å bare være barn. Selv føler jeg meg som et svært privilegert menneske som er oppvokst i et trygt og godt land, uten store bekymringer. Jeg har hatt en barndom som innebærer det å kunne legge seg trygt om kvelden, uten å måtte grue meg til hva neste dag er preget av. Jeg er som sagt trygg, i motsetning til flyktninger som kan oppleve å leve i angst, frykt, redsel og håpløshet. Selv om det kan virke som en håpløs affære, finnes det også mye glede og håp i situasjonen de befinner seg i. Jeg ønsker ikke å bare se på disse familiene som traumatiserte i nød, men også at det finnes et fellesskap og samhold. Min problemstilling lyder dermed:

«Hvordan jobber personalet i en innføringsbarnehage med inkludering av nyankomne flyktningfamilier?»

At inkludering er vanskelig for en flyktningfamilie er ikke noe til å stikke under en stol. Å komme til et nytt land uten å kunne språket, kulturen og normer kan være en utfordrende barriere. Ikke bare det, men de opplevelsene og den bagasjen disse familiene kan ha fra før av kan prege oppholdet deres. Barnehagelæreren er derfor en svært sentral rolle, og en viktig del i denne prosessen, for å støtte oppunder disse familiene, og ikke minst barnet som skal starte i barnehage. Dette er noe jeg vil belyse i denne oppgaven.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Under tredjeåret på DMMH som student, gikk jeg fordypningen «arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv», som innebar et tremåneders praksisopphold i utlandet. Nasjonal forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, understreker at bacheloroppgaven «skal være profesjonsrettet med tematisk forankring i kunnskapsområdene eller i fordypningen» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 59), noe som samsvarer med mitt valg av tema, i forhold til fordypningen. Gjennom oppholdet i utlandet har jeg fått en større forståelse av hvordan det er å komme som en fremmed til et nytt land. Det er en ny kultur, nye lukter, smaker og lyder en skal lære seg å bli kjent med, noe som innebærer en rekke inntrykk på en gang. Det kan gi en ekkel, tung og forvirrende følelse, som er vanskelig en liten periode. Innerst inne kan du samtidig lengte etter, og savne tilbake der du «hører hjemme». For min

del visste jeg at jeg skulle hjem igjen til etterlengtet mat, familie, venner, og det trygge gode landet mitt. Men for flyktninger som kommer til Norge er i en annen situasjon, da de har andre opplevelser, og kan sitte igjen med savn etter familie og hjemlandet deres. Temaet asylbarn har opptatt meg i en rekke år, og har vekket min nysgjerrighet helt siden krisen i Syria ble omtalt i media.

Daglig kan vi lese en rekke nyhetsoppslag om flyktninger som risikerer livet sitt ved å dra på lange flukter i båt, bil og buss for å søke trygghet. I de siste årene har vi fått se skremmende bilder av barn, voksne og eldre som flykter fra krig, sult og forfølgelse. Bilder som setter seg fast i hodet, og gir deg en klump i magen. Det gir en følelse av å føle seg hjelpeløs i en slik situasjon. Selv så har jeg blitt inspirert av å ha sett på serier som «flukt» av Leo Ajkic, og «Helene sjekker inn» på et asylmottak. Jeg har også sett dokumentarer som «Brennpunkt», hvor de omtaler flyktninger og «Asylbarna» på VGTV. Sist men ikke minst berørende filmer som «De andre» av Margareth Olin, og «Velkommen til Norge» av Mona Friis Bertheussen. Alle disse dokumentarene, filmene, seriene, artiklene, frivillige organisasjonene og nyhetsoppslagene er det som har inspirert og berørt meg. Inspirert meg til å ha et ønske om bedre rettigheter, vilkår og et fullverdig liv for disse flyktningene.

FNs barnekonvensjon nevner en rekke rettigheter barn har, for eksempel at barn har rett til omsorg, beskyttelse, skolegang, lek og fritid (Barnekonvensjonen, 2003). Med utgangspunkt i disse rettighetene, har jeg, som barnehagelærer ansvar for å sørge for at alle barn skal oppleve dette i barnehagen. Med dette ønsker jeg å få en større forståelse for, og mer kunnskap om hvordan jeg kan bidra til å hjelpe, og støtte disse barna til å få en best mulig start på sitt opphold i Norge. Nasjonalt senter for språkopplæring nevner blant annet at «det vil være av stor betydning at barnehagene har kunnskap om den situasjonen foreldre og barn befinner seg i, for å kunne ta imot familiene og barna på en inkluderende måte» (NAFO, 2015).

Barnehagen er naturligvis ett av de første stedene flyktningbarn kan møte i samfunnet. Kunnskap om dette temaet er derfor svært viktig og aktuelt i dagens samfunn, spesielt i forhold til barnehagen, med tanke på at vi blir flere minoriteter og et større flerkulturelt samfunn (Bergsland & Jæger, 2014, s 106). Dette betyr at min rolle som barnehagelærer krever en del kunnskap om temaet for å oppfylle disse kravene. Selv føler jeg vi på barnehagelærerstudiet lærer for lite om hvordan vi kan tilrettelegge og inkludere flyktningfamilier, og mener derfor at temaet er svært aktuelt å belyse. Jeg må ikke bare ha kunnskap om språk og kultur, men for asyl- og flyktningbarn må jeg blant annet ha utvidet

kunnskap om traumer og opplevelser, samspill, omsorg, identitet, bearbeiding, lek og samspill (NAFO, 2015). Dette er noe som vil belyses videre i oppgaven. Derfor har jeg selv et ønske om å tilegne meg kunnskap om hvordan *jeg*, som fremtidig barnehagelærer kan tilrettelegge og gjøre *mitt beste*, for at disse menneskene skal få en best mulig start på sitt opphold i Norge.

1.3 Oppgavens oppbygging og avgrensing

I denne oppgaven har jeg valgt å avgrense temaet i forhold til hvordan personalet kan arbeide med inkludering av flyktningfamilier i barnehagen. Jeg har dermed bevisst valgt bort andre sentrale personer i forhold til inkludering, og fokuserer på barnehagelærerrollen. Jeg har også til dels valgt bort samfunnet, ved å ta utgangspunkt i barnehagen som arena. Etter funnene føler jeg selv at familien som helhet er like viktig i arbeidet med inkludering, og ikke bare barnet, da familien er en viktig spillebrikke for barnets inkludering i barnehagen. Temaet er stort, og det er mange viktige holdepunkter i forhold til arbeid med inkludering av flyktningfamilier. Jeg har måttet begrense meg på flere punkter, da det er flere forhold flyktninger befinner seg i. Jeg har for eksempel ikke valgt å utdype om økonomi, religion, psykisk helse, begrunnelse for opphold, bosted som på mottak. Det vil likevel til dels komme til syne i oppgaven. Innhold i teoridelen vil jeg komme nærmere inn på i teorikapittelet.

Oppgaven er inndelt i seks kapitler. Kapittel 1 vil være en innledning, som begrunner valg av tema og belyser problemstillingen. Kapittel 2 baserer seg på teorikapittel, som innebærer et teoretisk fundament, hvor jeg vil belyse og gå nærmere inn på teori som er relevant i henhold til temaet. Kapittel 3 begrunner mitt valg av metode, og gir en forforståelse for innføringsbarnehage. Kapittel 4 vil belyse mine funn og drøfting sammen, hvor flesteparten av funnene fra intervjuene vil stå i direkte sitat, kursiv og økt innrykk. Dette for å tydeliggjøre skille over hva som er funn og drøfting. Kapittel fem vil avslutningsvis være en oppsummering av oppgaven, og til slutt kapittel seks som består av kilder.

2. Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg aktuell teori, politiske lover og rammeverk i henhold til problemstillingen. Kapittelet vil være delt inn i 8 temaer. I starten av teorikapittelet vil det omhandle kort historie om flyktninger, nyttige definisjoner og begreper som en forforståelse. Deretter vil sentrale temaer belyses i forhold til integrering, forskjellige

måter for inkludering, foreldresamarbeid, ulike instanser og det offentlige, å starte i barnehagen, til slutt personalets kompetanse og holdninger. Jeg har valgt å fokusere på disse punktene, da jeg føler de henger tett sammen med problemstillingen, og samsvarer med oppgavens funn. På basis av teorien er kapittelet delt opp i temaene «Et flerkulturelt samfunn», «Integrering og inkludering av flyktningfamilier», «Å begynne i barnehagen», «Samarbeid med foreldre», «Informasjon om ulike instanser i det offentlige», «Ansatte som rollemodeller», «Ansattes kompetanse», «Sang, lek og samspill».

2.1 Et flerkulturelt samfunn med minoriteter

Familier som har flyktet fra sine hjem, frivillig eller under tvang, med et ønske om en bedre fremtid, er et fenomen som har eksistert i all tid (Kibsgaard & Husby, 2014, s. 13). Noen kaller disse for lykkejegere, men for en som har opplevd krig, fattigdom eller forfølgelse kan det rett og slett handle om en trygg fremtid. Helt siden andre verdenskrig har miljøet i Norge utviklet seg til å bli mer etnisk og kulturelt heterogent, noe som betyr at barndommen i Norge består av et betydelig mangfold (Pastoor, 2013, s. 327). Dette mangfoldet består av flere etniske minoriteter, hvor det i dette tilfellet handler om urbane minoriteter, som vil være flyktninger, innvandrere og deres barn (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 77). Norge består i dag av en stor innvandrerguppe som er flyktninger, hvor de fleste kommer fra Somalia og Irak (Sand, 2016, s. 17). Asylsøkere defineres som personer som selv velger å komme til et land, for å be om asyl, altså beskyttelse. De er asylsøkere inntil søknaden er avgjort, og får status som en flyktning når de har fått opphold (Larsen & Slåtten, 2016, s. 92). Kaya definerer en flyktning slik: «personer som er blitt tvunget til å forlate sitt hjemland, ofte på grunn av velbegrunnet frykt for politisk, religiøs, nasjonal eller annen form for forfølgelse» (2010, s. 60). Disse flyktningene og asylsøkerne er de som kan se for seg et permanent opphold i Norge, da de kan ha opplevd krig, forfølgelse og katastrofe, som fører til at de ikke kan dra tilbake til hjemlandet sitt. Å leve i eksil er på mange måter en stor omveltning. Selv om de får et opphold og kan være trygg her, vil det likevel være som et stort tap da de har lite makt og innflytelse, samt tap av nettverket sitt (Sand, 2016, s. 84-87). De har forlatt hjem, familie og venner for å møte et nytt levesett, verdier, språk, normer, klima, osv.

2.2 Integrering og inkludering av flyktningfamilier

Uttrykket sosial integrering kan sees i sammenheng med både kultur og identitet (Øian, 2014, s. 65), men i denne sammenhengen vil sosial integrering ta utgangspunkt i å ta del i samfunnet. Integrering er et sentralt begrep når det gjelder innvandring, og det handler om å være i stand til å delta og bidra i samfunnet på lik linje med alle andre (Kaya, 2010, s.75). Slik integrering blir beskrevet, kan det forstås som at en må lære å samarbeide på tvers av andre mennesker og aktører, slik at en opprettholder fellesskapet i samfunnet. Integrering krever derfor noe av deg som person. Mange sammenligner integrering med assimilering, noe som betyr at man gir avkall på tidligere etniske identitet for at en skal «bli norsk» (Pastoor, 2012, s. 220). En måte å bli integrert på er gjennom et introduksjonsprogram, noe som alle flyktninger og asylsøkere med innvilget opphold har rett, og plikt til å delta i. Ved deltakelse får de en introduksjonsstønad (Kaya, 2010, s. 61). For å fungere i et nytt samfunn må en lære seg og å ha forståelse for lover, normer og verdier i samfunnet. Det kan være alt fra boligforhold, språkferdigheter, utdanning, fritid, parforhold, arbeid, osv. Disse punktene er nødvendige forutsetninger og et grunnlag for å bli integrert, i form av å få jobb, venner, kontakter, osv. For at disse kravene om integrering skal oppfylles, krever dette også noe av majoriteten. Vi må derfor hindre fordomsfulle holdninger hos majoriteten, ved å inkludere og invitere flyktninger inn i fellesskapet, slik at de selv føler seg som en del av samfunnet (Kaya, 2010, s. 68-70). Ved å ha en kulturellevistisk tilnærming, kan en hindre fordomsfulle holdninger og etnosentrisme. En slik tilnærming betyr at en prøver å forstå andres kultur, væremåte og tradisjon, uten å sammenligne med sin egen, altså å ha et kulturellevistisk syn på andre menneskers tilværelse (Larsen & Slåtten, 2015, s. 116).

Inkludering er et begrep som stadig har blitt mer foretrukket, sammenlignet med integrering, på grunn av begrepets mer positivt ladet betydning (Pastoor, 2012, s. 220). Inkludering er et komplekst begrep som kan forstås på flere måter. Det kan handle om å bestå av, ha en tilhørighet, deltagelse, å være betydningsfull, nærhet, interaksjon, samhold, fellesskap, harmoni og en rekke andre betydninger. For å forklare begrepet i barnehagesammenheng forklarer Solli definisjonen av et inkluderende fellesskap slik: «tilhørighet, deltagelse og medvirkning i forhold til barnehagens kjerneaktiviteter: omsorg, lek og læring» (i Bergsland & Jæger, 2012, s. 107). Slik definisjonen av inkludering blir beskrevet, vil tilhørighet fortrinnsvis være et sentralt begrep, som har en betydning i denne settingen. Rammeplanen understreker blant annet at alle barn «[...] får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet» (2011, s. 22). I dette omsorgsmiljøet som befinner seg i barnehagen, er dette derfor noe personalet har ansvar for. For at alle barn skal føle seg

betydningsfulle er det viktig å vise respekt for det som er forskjellig og annerledes. Dette understrekes i barnehageloven § 2, som sier at: «barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur» (2005). Det betyr blant annet at barn med særskilte behov, minoriteter, flyktninger og kjønn er noe som barnehagen skal ta hensyn til, og likestille når det gjelder inkludering (Egeberg, 2007, s. 13). Som sagt, vil det da si at det å godta og oppfatte likeverd som rett til forskjellighet er sentralt, og ikke bare retten til å være i et fellesskap (Spernes & Hatlem, 2013, s. 167).

Hvilken relasjon flyktningfamilier vil ha til samfunnet de kommer til, vil påvirkes i forhold til økonomiske, sosiale og kulturelle forhold (Fauske, 2014, s. 16). Disse forholdene legger grunnlaget for sosiale interaksjoner, da det spiller en rolle for om en kan delta eller ikke. Først og fremst viser det seg at nordmenn, og personer med innvandrerbakgrunn kan dele felles interesser, til tross for forskjeller som religion, kultur og identitet, selv om det er mye som er annerledes (Øian, 2014, s. 78). Dette fellesskapet har en stor betydning for foreldrene. Flyktninger som blant annet har opplevd krig eller fattigdom, finner ofte trøst, glede og styrke i fellesskapet med tanke på tilknytning til andre mennesker (Johannesen, 2007, s. 87). Derfor kan det være betydningsfullt når vi ansatte inkluderer dem slik at de er en del av fellesskapet. Ytterhus definerer sosialt samvær som: «[...] å dele væren, eller å være felles om hverandres eksistens når vi fysisk befinner oss på samme arena» (Ytterhus, 2004, s. 79). En slik kunnskap kan være viktig i arbeidet med inkludering av flyktninger som minoriteter. Barnehagen er en åpen mulighet for å møte andre foreldre, noe som kan åpne opp for nye relasjoner og bekjenskaper, og kan bety mye for foreldrene (Gjervan, 2006, s. 46). Både i og utenfor barnehagen er det mulig å lage møteplasser for både barn og voksne. Bergersen forteller at på en slik møteplass kan en «[...] skape opplevelser av samhørighet og ulike former for vennskap» (2016, s. 126). Det er dermed mulig å utvikle vennskap og inkludere foreldre i hverdagssammenheng.

2.3 Å begynne i barnehagen

For små barn kan det å flytte fra et land til et annet vært en stor endring i deres liv (Bleka, 2015, s. 1). Tidligere har barnehagen vært et tilbud til et fåtall barn, til å bli et tilbud til nesten alle barn, og skal være inkluderende (Bergsland & Jæger, 2014, s. 106-107). I dag finnes det egne barnehager som først tar imot flyktningbarn ført i egne grupper, for så senere plassere

barna på de ordinære avdelingene. Samtidig har det også noen steder blitt et tilbud i nærmiljøet som er knyttet til asylmottaket i samme område, hvor transporten blir lettere (Lauritsen, 2012, s. 175). Med utgangspunkt i at informasjonen er fra 2012, og at det ikke finnes en god definisjon på dette tilbudet, kalles det i dag mottaksbarnehage eller innføringsbarnehage. Johannesen nevner viktigheten av barnehagen: «barnehagene er ett av de viktigste møtestedene for barn og foreldre med forskjellig kulturell, økonomisk og sosial bakgrunn. Her lærer de om forskjeller og likheter, erobrer ny kunnskap om seg selv, hverandre og utvikler sin identitet» (2007, s. 203). Barnehagen er den første institusjonen barn møter, og på basis av dette vil det skje en formell sosialisering (Sand, 2016, s. 70). Denne institusjonen er derfor betydningsfull for mange barn og foreldre, da den er en sentral del i sosialiserings- og integreringsprosessen fra barnet er ganske lite (Sand, 2016, s. 82). Viktigheten av denne prosessen er noe Lev Vygotsky støtter (1896-1934), da han presiserer betydningen av sosial interaksjon, som spiller en vesentlig rolle i forhold til barnets utvikling (gjengitt i Hendry & Kloep, 2003, s. 32). Både majoritetsbarn og nyankomne flyktninger i Norge opplever en stor endring når de begynner i barnehagen. Det de har til felles er at overgangen er like viktig for begge to, men endringene kan oppleves mye større for flyktningbarna. Barn med utenlandsk opphav skal ikke bare oppleve det å begynne i barnehage, men de vil også møte et nytt språk, en ny kultur, altså en helt ny hverdag enn det majoritetsbarna i Norge opplever (Kibsgaard, 2015, s. 19).

I tillegg til denne nye hverdagen har disse barna med seg en bagasje. De kan ha opplevd hendelser på reisen som ikke vi kan forstå, men det betyr ikke at disse barna opplever at krig og død er traumatisk av den grunn (Tvetereid, m.fl., 2017, s. 33). I noen tilfeller er de vant til tilværelsen, og kan derfor klare å leve med det som et minne (Johannesen, 2007, s. 191). På bakgrunn av det disse barna opplever, kan vi i noen sammenhenger sammenligne det med relesiens. Johannesen forklarer at relesiens betyr noe som «er sterkt og ikke blir lett påvirket av påkjenninger», altså å være motstandsdyktig. Selv om de har vært utsatt for store påkjenninger, har de ofte en innstilling om at livet skal leves videre (Berg, 2012, s. 217). Barn som opplever å være på flukt og vokser opp under vanskelige omstendigheter kan vi derfor kalle for relesiens barn, som er motstandsdyktige da de kaster seg inn i en ny hverdag i et nytt land med store påkjenninger fra før av.

2.4 Samarbeid med foreldre

Gjervan forklarer at ved å invitere foreldre inn på avdelingen får de et innblikk i hva barnehagen er, og hva slags innhold og arbeidsmåter som speiler barnehagen (2006, s. 46). Dette gir de en mulighet til å se hva det fokuseres på i innholdet til barnehagen og hvilke aktiviteter det legges vekt på. I samarbeid med minoritetsspråklige foreldre er kommunikasjon en sentral del, og det å forstå og gjøre seg forstått er derfor viktig i hverdagen (Rammeplanen, 2011, s. 20). For å skape en base av trygghet er det viktig å komme frem til tydelig informasjon om hva barnehagens arbeid innebærer, samt en åpenhet mellom foreldrene og personalet (Gjervan m. fl., 2012, s. 92-93). Gjervan påpeker at hverdagssamtaler og uformelle samtaler er noe som kan styrke tryggheten mellom foreldrene og personalet. Det gir en åpen mulighet for å dele og reflektere over tanker om å være foreldre. Gjennom slike samtaler har personalet en mulighet til å formidle om det pedagogiske arbeidet i barnehagen, slik at de kan drøfte og undre seg over meninger om barnehagens innhold (2006, s. 46). Slik ivaretar de ansatte medvirkningen til foreldrene i forhold til barnehagens arbeidsmåter og innhold. Dette er viktig, da foreldrene kan dele hva som opptar dem i forhold til barnas behov, barneoppdragelse og hverdagsliv.

Kunnskapsdepartementet nevner blant annet viktigheten av respekt, lydhørhet og innsikt i ulike familiers kulturer (KD i Sand, 2011). For å få en slik tilnærming er det sentralt å ha tverrkulturell kompetanse, noe som innebærer å ha flere typer kompetanser. Tverrkulturell kompetanse baserer seg på å ha tverrkulturell forståelse, altså å ha kunnskap, forståelse og respekt for kulturens betydning i andre menneskers liv (Larsen & Slåtten, 2015, s. 112). Derav er det vesentlig å ha grunnleggende verdier som respekt, anerkjennelse og åpenhet i møte med foreldre (Tvetereid m. fl., 2017, s. 19-20). Dette har en hensikt i arbeidet med at foreldrene skal føle seg inkludert, og som en del av fellesskapet. Noe som derimot kan skape et dårlig samarbeid, er hvis de ansatte ikke vet noe om grunnlaget til familiens opphold, hvilke opplevelser og erfaringer de har tatt med seg, noe som skaper liten forståelse for hvordan foreldrene kan ha det (Sand, 2016, s. 83).

I andre land, som i Afrika, Sør-Amerika og Asia, er det ofte vanlig at når en hilser på hverandre, spør en: «hvordan det går med foreldrene dine?», med mindre det er snakk om et barn en har en samtale med. For oss nordmenn som er født og oppvokst i Norge er ikke dette så vanlig, men det sier mye om betydningen av familie for flyktninger og innvandrere. For

foreldre til flyktningbarn kan dette være en måte å vise respekt på, ved å vise interesse for deres familie. Dette inkluderer ikke bare barnet, men også hele familien til dette barnet (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 150), dermed viser en medlidenhet, ydmykhet og interessen av familien som helhet.

2.5 Informasjon om ulike instanser i det offentlige

I verden i dag finnes det flere millioner mennesker som har enten et dårlig, eller et lite forhold til staten å gjøre, altså det offentlige. Flere steder kan mennesker oppleve å få ikke få noe av staten, og de kan ikke be staten om tjenester og hjelp (Eriksen & Sajjad, 2015, s. 255). I barnehagen i Norge har vi ofte tverrfaglig samarbeid, noe som baserer seg på at ulike instanser samarbeider, i forhold til omsorg for barnet (Lauvås & Lauvås, 2008, s. 17). Mange av foreldrene kan fra før av ha lite kjennskap til de ulike instansene som PPT, BUP, helsestasjon, barnevern, skole, og pedagogiske fagsentre (Gjervan, 2006, s. 49). I barnehagen understrekes viktigheten av at det gis informasjon om barnehagens virksomhet til foreldre og foresatte, noe styrer og pedagogisk leder har ansvar for (Sand, 2016, s. 81). På grunn av uvitenheten foreldrene har fra før av, kan disse instansene derfor føles utrygge når de introduseres, og mange av foreldrene kan være urolige for å miste omsorgen for barnet deres. For å hindre at foreldre skal møte slike instanser med fordommer og utrygghet, er det viktig at de får grundig kunnskap om instansene, slik at de får en forståelse for hva samarbeidet innebærer (Gjervan, 2006, s. 49). Med utgangspunkt i samarbeid med personalet, er det betydningsfullt for foreldre å få en forståelse for hva samarbeidet innebærer, da samarbeid med ulike instanser er noe som ofte kan oppstå i barnehagen.

2.6 Ansatte som rollemodeller

Å ha et mangfold i barnehagen innebærer å måtte «orke» å møte det ukjente og akseptere forskjeller og ulikheter (Gjervan, m.fl., 2012, s. 11). Hva slags holdninger og verdier ansatte har, er et viktig standpunkt i barnehagens arbeid, med tanke på at vi er rollemodeller for barna (Gjervan, 2006, s. 19). En negativ holdning kan smitte over på barna og gi dårlige relasjoner, det er derfor viktig at de ansatte er klar over deres egne holdninger og verdier. Med utgangspunkt i verdier og syn på mangfold er det viktig å ha en ressursorientert tilnærming til et flerkulturelt mangfold. Dette kan bidra til å både hindre diskriminering, samt å styrke fellesskapet i form av inkludering (Gjervan, 2006, s. 19). I Rammeplanen understreker at

miljøet i barnehagen skal tydeliggjøres ved at det er plass til alle individer, og at en skal respektere det som er forskjellig (2011, s. 23). Å respektere ulikheter kan gjøres ved å se på ulikheter som en verdi, styrke og ressurs (Tvetereid, m.fl., 2017, s. 8). Dette er også noe grunnleggende verdier innenfor menneskesyn understreker, som handler om at vi alle er likeverdige, uansett hvilke forutsetninger vi har. «Når *jeg* og *du* møter hverandre kommer det fram et *vi*. *Viet* inneholder noe annet og noe mer enn summen av *jeg* og *du*» (Askland, 2010, s. 35-37). Kunnskapsdepartementet fastslår at «å møte foreldre fra ulike kulturer, både innen det norske samfunnet og fra andre land, krever respekt, lydhørhet og innsikt. Dette forutsetter at personalet er bevisste og tydelige i egen yrkesrolle og trygge på egen kompetanse» (KD, 2011, gjengitt i Sand).

2.7 Ansattes kompetanse

Samfunnet har i Norge i dag som sagt utviklet seg til å bli et flerkulturelt samfunn med flere etnisiteter (Pastoor, 2013). Dette krever at vi ansatte har en større kunnskap om hva det innebærer. Lauritsen forteller at det er en fordel å ha kompetanse og kunnskap om rutiner når en skal ta imot eller håndtere at flyktningbarn slutter. Det kan være en utfordring og belastning for de ansatte, da barna ikke er lenge på avdelingen før de blir skiftet ut med andre (2012, s. 176). Det er også en fordel hvis de ansatte har kompetanse i forhold til kulturell variasjon, språk og kommunikasjon, morsmål, og blant annet tolk. Det kan styrke både samarbeidet med foreldre og foresatte, og generelt det daglige i barnehagen (Lauritsen, 2012, s. 176). I forhold til foreldresamarbeid kan det være vesentlig å ha en slags sammensatt kompetanse som dreier seg om holdninger, kompetanse og ferdigheter i forhold til samarbeid. Stadig retter samarbeidet seg mot et mer likeverdig samarbeid som baserer seg på gjensidighet og kommunikasjon (Gjervan, m.fl., 2012, s. 93).

2.8 Sang, lek og samspill

Når livet går barn imot deg, er lek en måte en kan bruke for å sette ord på indre orden i en komplisert verden (Öhman, 2012, s. 194). Lek er et viktig livsgrunnlag som alle barn trenger. Det «tredje» defineres som en felles interesse barn og voksne rettes mot. Det kan være impulser i forhold til noe i en aktivitet, eller leik som barna har en spesiell interesse for (Flatekval, 2016, s. 85). Taus kunnskap er et pedagogisk begrep som er vanskelig å sette ord på, men det er noe som formidles via samspill og deltakelse i aktiviteter. Å ha et innblikk i en

slik kunnskap er avgjørende for å inkludere minoriteter i det norske samspillet (Pastoor, 2013, s. 307) En fellesaktivitet som kan fremme gruppefølelsen i fellesskapet uavhengig av språkkunnskaper er sang (Kulset, 2015, s. 85). Sang og musikk er en uttrykksform som kan engasjere alle ved å bruke rytme, pulsslag og liknende. Ved en musikkamling kan man ha et lekende bruk av språk, og det kan bidra til følelsen av å være i et fellesskap. Dette kan være en viktig døråpner når det gjelder inkludering av minoritetsbarn i en gruppe med majoritetsbarn, i tillegg til at det kan utvikle andrespråket (Kibsgaard, 2015), s. 15). Dette bidrar til glede og mestring. Gjennom en slik kommunikasjonsform krever det ikke verbalspråklig kommunikasjon, noe som gir en opplevelse av å være en del av fellesskapet, og en slik samling skaper inkludering og tilhørighet (Bergersen, 2016, s. 30-31). Selv om en ikke kan teksten i sangen er det fortsatt mulig å bli med å nynne etter melodien. Dette kan dermed bidra til å forsterke språket ved å gradvis tilegne seg ord og meningsinnhold i sangen. Å bruke konkrete er et hjelpemiddel som kan bidra til å skape en dypere forståelse for innholdet i sang, eller andre former for rim, regler og fortellinger. Ved å gjenta og synge sangen flere ganger kan alle barna oppleve mestring og gjenkjennelse i sangen. For å skape en tilhørighet i fellesskapet for alle barna, kan sangen synges på flere språk, såfremt det er mulig (Bergersen, 2016, s. 30-31).

Barn med minoritetsbakgrunn bør kunne uttrykke seg på flere måter når det gjelder identitet, men samtidig føle det å ha en tilknytning og tilhøre til et «selv».

Gjennom tilpasning og aktiviteter, kan personalet sørge for å bidra til at barn erfarer identitetsbekreftelse, og utvikler en trygghet i forhold til sitt opprinnelige miljø, samtidig som de opplever nye perspektiver i forhold til noe annerledes og nytt (Sand, 2016, s. 76). Etter barnehagelovens § 2 skal barnehagen: «[...] formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap» (2005). Kibsgaard understreker at «noen barn er alene om å beherske sitt morsmål i en barnegruppe og er avhengig av å bli inkludert av barn de kanskje ikke deler språk med, for å få leke» (2015, s. 28). Gjennom ulike opplevelser og aktiviteter som kan gi sosialiseringsbetingelser for en gruppe, kan det samtidig gi nye perspektiver til den andre, og motsatt. Mat, religion og sanger fra for eksempel Tyrkia, vil kunne gi en bekreftende identitet, og samtidig gi assosiasjoner til et barn fra dette landet, da det kjenner seg igjen. Samtidig vil dette gi assosiasjoner til noe nytt og annerledes for andre barn. Dette kan da bidra til utvikling av kulturell identitet for majoriteten og minoriteten på flere måter (Sand, 2016, s. 76-77).

3. Metode

For å få svar på noe vi vil undersøke, er metode en fremgangsmåte eller et redskap vi bruker, for å komme frem til ny kunnskap og å løse problemer (Dalland, 2012, s. 112). Dette innebærer blant annet å hente, og å få frem informasjon fra undersøkelsen som ble foretatt, for å få svar på problemstillingen. For å kunne få frem denne informasjonen må vi samle inn data, analysere og tolke den, noe som er en sentral del av forskningen (Bergsland & Jæger, 2015, s. 66). Dette handler derfor i stor grad om å stille kritiske, nye og overraskende spørsmål (Bergsland & Jæger, 2015, s. 14). Det finnes to ulike metodetilnærminger en kan ta i bruk for å samle inn data innenfor samfunnsvitenskapelig forskning: kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode kjennetegnes ved at man samler inn data i form av observasjoner, praksisfortellinger, intervju, prosjekter, analyse av dokumenter, eller deltakende observasjoner (Kibsgaard & Sæther, 2014, s.15). Det dreier seg om å få kontakt og samspill mellom forskeren og de som forskes på (Thagaard, 2015, s. 11). Kvantitativ metode derimot, innebærer en fremgangsmåte som gir målbar data i form av tall og prosenter, som kan brukes statistikk som i diagram og tabeller (Dalland, 2012, s. 112).

3.1 Valg av metode

Selv har jeg valgt kvalitativ metode da jeg får en god kontakt med informanter gjennom intervju ansikt til ansikt (Thagaard, 2015, s. 95). Tidligere i teksten har jeg nevnt at ved en slik metode, får en utdypende og sensitiv informasjon, noe jeg ikke hadde fått på samme måte ved en spørreundersøkelse, da jeg hadde fått færre opplysninger (Larsen, 2007, s. 25). Ved bruk av kvantitativ metode får en ikke det samme samspillet mellom forsker, og de som det forskes på. Meninger og synspunkter ikke hadde kommet like godt frem i en spørreundersøkelse, sammenlignet med et intervju. Kvantitativ metode krever også mer erfaring og forarbeid, samtidig som man trenger mange informanter (Thagaard, 2015, s. 77-78). Dette ville derfor krevd mye tid i forhold til å få kontakt med informanter, men fordelene er at etterarbeidet ved ferdig avkryssede kategorier kan være lettere å bearbeide (Larsen, 2007, s. 26). Begge disse metodene (kvalitativ og kvantitativ), bidrar til å øke forståelsen for samfunnet vi lever i og hvordan vi samhandler i relasjoner med andre mennesker (Dalland,

2012, s. 112).

3.2 Kvalitativ forskningsmetode

For å få svar på problemstillingen benyttet jeg meg av kvalitativ metode. I mitt tilfelle ønsker jeg å få informantene til å dele både sensitiv, utdypende og god informasjon om temaet, noe Thagaard understreker er mulig ved et intervju. For å få svar på en undersøkelse, blir ofte intervju brukt som kvalitativ metode (Thagaard, 2015, s. 13). Kvale (1997) omtaler et kvalitativt intervju som en samtale, hvor det innebærer en struktur og et formål (gjengitt i Johannesen, m.fl., 2006, s. 135). Gjennom et intervju får en blant annet innsikt i en annen persons følelser, meninger og tanker om et tema. Grunnen til at intervju kan være en fin måte å bruke, er fordi en får fyldig og omfattende informasjon om andre personers oppfattelse av perspektiver, livssituasjon og temaer (Thagaard, 2015, s. 95). For å få denne informasjonen brukte jeg delvis strukturert intervju, som innebærer at jeg på forhånd har utarbeidet en intervjuguide, mens spørsmålene, og rekkefølgen kan varieres (Johannesen m.fl., 2006, s. 137).

3.3 Intervju som metode

Etter jeg fikk tak i informanter startet jeg med å utarbeide en intervjuguide (se vedlegg 1-3), som til slutt ble tre forskjellige, da jeg hadde stor variasjon i forskjellige informanter. Intervjuguiden brukte jeg som en støtte, slik at jeg kunne få svar på problemstillingen (Dalland, 2012, s. 167). Jeg lagde en del åpne, men også noen lukkede spørsmål. Intervjuguiden bestod av noen konkrete hovedspørsmål for å huske temaene som skulle bli tatt opp, samt oppfølgingsspørsmål som kunne bli besvart underveis (Dalland, 2012, s. 167). Jeg brukte hovedspørsmålene som holdepunkt, og huket av oppfølgingsspørsmålene underveis, hvis de ble besvart (Løkken & Søbstad, 2013, s. 108). Hvis ikke stilte jeg disse oppfølgingsvis, for å sørge for at jeg fikk dekket svarene. Skrivet hvor det står om deltakelse i intervju (se vedlegg 4), ble sendt på mail til alle informantene på forhånd, samt temaene som vil bli tatt opp etter deres ønske, slik at de får et innblikk i hva vi skal snakke om (Dalland, 2012, s. 166). Jeg hadde tre forskjellige intervju, med tre forskjellige informanter.

Forberedelser før intervjuet er en svært sentral del, hvor det er viktig å sørge for å ha en fungerende båndopptaker, og å ha spørsmål klare (Ehn & Öberg, 2011, s. 60). Dette var noe jeg forberedte, og hadde klart på forhånd før intervjuene. På intervjuet informerte jeg om

temaet og problemstillingen igjen, og la frem skrivet om deltakelse som ble undertegnet, slik at de var klar over hensikten med oppgaven, noe Dalland understreker er viktig (2012, s. 166). Jeg spurte også om det var greit at jeg tok opp samtalen, noe som er viktig da det skaper en tillitsfull relasjon (Dalland, 2012, s. 166). Jeg ønsket at situasjonen skulle føles behagelig og åpen, slik at svarene kunne bli spontane, levende og uventede (Dalland, 2012, s. 167). For å få situasjonen til å føles slik, sørget jeg for at informanten fikk si det som skulle bli sagt, og jeg var åpen for at samtalen kunne skifte tema eller endre retning etter informantens behov. For å vise at jeg bekreftet personens svar under samtalen, lyttet jeg oppmerksomt, nikket og hadde øyekontakt (Ehn & Öberg, 2011, s.61). Helt mot slutten da intervjuet var ferdig snakket vi lett og løst om opplevelsen av intervjuet og andre temaer som opptok oss. Jeg var også opptatt av at informanten skulle ha det siste ordet, og at hun kunne tilføye noe hvis det var ønskelig. Slik fikk informanten undret seg, og ytret sine tanker om temaet, og fikk kvalitetssikret at alle spørsmål var dekkende nok (Dalland, 2012, s. 173-174). Dette gjelder i de alle tre intervjuene.

3.4 Valg av informanter

For å få svar på problemstillingen ville jeg ha et bredt utvalg av informanter med forskjellig kunnskap og erfaring, for å dekke problemstillingen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 70-71). I starten var jeg målbevisst og strategisk om hvem jeg ville kontakte og intervju (Dalland, 2012, s. 163). Etter å ha sendt mail og ringt en del, slet jeg med å få tak i disse informantene. Uten hell og svar mistet jeg litt motivasjonen, og det tok tid å komme i gang med resten av oppgaven. Jeg følte veldig presset på tid, i forhold til å bli ferdig med oppgaven, da jeg ikke fikk startet med intervju. Etter en veiledning fikk jeg ny motivasjon og fikk raskt tak i flere informanter. De jeg valgte å intervju er en fagleder ved en innføringsbarnehage med spesialpedagogikk som utdanning. En stipendiat i pedagogikk, med bakgrunns erfaring fra innføringsbarnehage og minoriteter. Til sist men ikke minst en regionkonsulent i redd barna, som selv er utdannet barnehagelærer, og kom til Norge selv som flyktning. Disse tre informantene har jeg valgt systematisk og strategisk, da de har mye erfaring og kunnskap om temaet flyktninger, og jeg føler at disse tre kan dekke min problemstilling på en god måte (Dalland, 2012, s. 116). Jeg kjente ingen av informantene fra før, noe som kan ha en innvirkning på data fra intervjuene (Dalland, 2012, s. 117).

3.5 Metodekritikk

Validitet handler om hvor relevant eller gyldig dataene er i forhold til problemstillingen, i motsetning til reliabilitet som viser nøyaktighet, og pålitelighet i forhold til undersøkelsen og prosessen. Ved bruk av kvalitativ metode kan man sikre høy validitet gjennom blant annet intervju, da man kan korrigere underveis (Larsen, 2007, s. 80). Med utgangspunkt i at jeg baserte meg på intervju som metode, var det derfor hensiktsmessig for meg å bruke flere informanter fra forskjellige fagfelt for å sannsynliggjøre oppgaven (Johannessen m.fl., 2006, s. 106-109). Jeg brukte dermed tre informanter. I et intervju kan svarene bli annerledes enn om det hadde vært på avkrysningskjema da man er anonym. Dette kan ha utslag ved at informanten kan svare det hun tror at jeg vil ha svar på, eller ikke alltid snakker sant, noe som kan påvirke resultatet (Larsen, 2007, s. 27). En svakhet ved dette forskningsprosjektet er at jeg bare har valgt en metode. Som valg av metode kunne jeg ha benyttet meg av metodetriangulering, som innebærer en kombinasjon av flere metoder (Larsen, 2007, s. 27). Jeg kunne for eksempel brukt observasjon eller barneintervju, i tillegg til intervju med pedagoger. Ved å bruke flere metoder kan det bidra med å forsterke troverdigheten for det en undersøker, det hadde altså økt reliabiliteten og validiteten (Larsen, 2007, s. 81). Ulempen ved bruk av flere metoder er at det er mer omfattende, og tidkrevende (Bergsland & Jæger, 2015, s. 69), noe som understreker mitt valg av å bare bruke intervju. Metoden skal være realistisk og overkommelig, i forhold til hvilken metode som passer best i til oppgaven og tidsmessig bruk.

3.6 Etske refleksjoner

Johannessen m.fl. nevner at «etikk dreier seg om prinsipper, regler og retningslinjer for vurdering av om handlinger er riktige eller gale» (2006, s. 91). Når det gjelder etiske refleksjoner er det flere punkter en skal være bevisst på, som for eksempel behandling av personopplysninger. For å utdype dette handler det altså om hvordan en behandler personopplysninger, i forhold til en enkeltpersoner. Før jeg utførte intervjuene utarbeidet jeg et samtykkeskjema som sier noe om informantens rettigheter (Thagaard, 2015, s. 25-26). Her står det blant annet om taushetsplikt, frivillig deltakelse, anonymitet, informasjon om oppgaven, og at det er lov å trekke seg når som helst (se vedlegg 4) (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). Dette understreket jeg tydelig under intervjuet, noe som er hensiktsmessig slik at informantene er innenforstått med oppgaven (Jacobsen, 2015, s. 48). Jeg anonymiserte

informasjonen konfidensielt slik at ingen skal gjenkjenne personer, barnehage eller annen informasjon (Thagaard, 2015, s. 28). Det ble før intervjuet informert om at lydopptaket blir tatt vare på, og at ingen andre skal ha tilgang på dette foruten meg. Da jeg var ferdig med transkribering ble dette overført fra mobil til pc, og deretter slettet på mobilen, slik at ingen har tilgang på materialet. Dette fortalte jeg på alle intervjuene, slik at informantene er innforstått med prinsipp av lydopptakene (Dalland, 2012, s. 169).

Under de tre intervjuene ønsket jeg å ta lydopptak av samtalen, ved å bruke en båndopptaker. Dette fordi det er vanskelig å få med seg alt som blir sagt, samtidig fikk jeg på den måten være tilstede som samtalepartner. (Thagaard, 2013, s. 111-112). Jeg hadde på forhånd planlagt å bruke båndopptaker fra skolen, men i og med at informantene var veldig fleksible og spontane i forhold til intervjuene, rakk jeg ikke å hente og forberede i forhold til båndopptaker etter første intervju. Dermed måtte jeg bruke mobil, og valgte å bruke det videre da det fungerte bra. Dette er et fint hjelpemiddel som er med på å ta vare på samtalen. Da jeg ikke er kjempeerfaren på intervju fra før av, valgte jeg å fokusere på og lytte til den jeg intervjuet, i stedet for å notere kroppsspråk, stemmeleie og språk, selv om det burde blitt fanget opp (Dalland, 2012, s. 173). Etter hver av intervjuene overførte jeg lydfilen til dataen min, og slettet de på telefonen slik at ingen har tilgang på materialet.

3.7 Behandling av data

Å analysere kvalitative data innebærer å fortolke dataene og finne ut hva de prøver å fortelle. Dette fordi både hypoteser, teorier og forskerens forståelse er viktige utgangspunkter for dataanalysen (Dalland, 2012, s. 178). Etter innsamling av datamateriale er det tide for å analysere og se etter sammenhenger i materialet (Thagaard, 2013, s. 157-161). Når en skal ta fatt på de kvalitative data en har samlet inn, så er det viktig å ha en slags struktur for å vite hvordan en skal ta fatt i stoffet og bearbeide det. Stoffet må derfor analyseres, noe som betyr å dele det opp i stykker eller biter. Målet med dette er å finne et mønster i dataene for å se sammenhenger og trekke en konklusjon, noe som kreves for å kunne svare på problemstillingen. (Johannesen, m.fl., 2006, s. 160-164). Etter intervjuet bearbeidet jeg stoffet ved å transkribere lydfilene så fort som mulig, slik at det meste ble husket. Jeg valgte å transkribere alle intervjuene med alt innhold, da jeg får med meg mest mulig detaljer fra intervjuet. Jeg transkriberte intervjuene først som ord for ord-transkribering, hvor jeg skrev direkte hva som ble sagt. Deretter kodet jeg intervjuene for å avgrense materialet, hvor jeg

oppdelte datamaterialet og inndelte i grupper og temaer (Grønmo, 2016, s. 281). Deretter bearbeidet jeg deler av temaene som skulle med på funn, hvor gjentakelser og ord som «liksom», og «sånn» er fjernet (Dalland, 2012, s. 179-180). Dette var noe jeg opplevde som svært tidskrevende, men det skapte en mye større oversikt over temaene, og gjorde arbeidet mye lettere i etterkant, hvor jeg kunne starte å se sammenhenger og tydeliggjøre funnene (Grønmo, 2016, s. 282).

4. Funn og drøfting

I dette kapitlet vil jeg ta for meg funn, og drøfte funnene fra forskningsprosjektet.

Som nevnt tidligere er problemstillingen min følgende: «*Hvordan jobber personalet i en innføringsbarnehage med inkludering av nyankomne flyktningfamilier?*». Dette gjør at fokuset er relativt rettet mot inkludering, som handler om å være en del av et fellesskap og å føle tilhørighet til fellesskapet, ved å ha medvirkning på det som skjer (Bergsland & Jæger, 2012). Dette er som sagt i barnehagesammenheng. Å bli inkludert som flyktning i et land hvor en antakeligvis ikke kjenner noen andre kan være vanskelig. Dette følte jeg selv på under utveksling. Derfor ville jeg finne ut hvordan en konkret kan inkludere disse familiene.

Med utgangspunkt i mine funn er kapitlet er delt inn i følgende 5 kategorier:

«Innføringsbarnehage», «Inkludering og tilhørighet i et fellesskap», «Foreldresamarbeid», «Informasjon om barnehage, instanser og det offentlige» og til slutt «Sang, lek og samspill».

4.1 Innføringsbarnehage

I intervjuene med fagleder og stipendiaten, fikk jeg informasjon om hva en innføringsbarnehage er, og hva dette tilbudet baserer seg på. Jeg vil ta utgangspunkt i fagleder sin informasjon da det var mest ufullende og detaljert. I intervjuet har fagleder tatt utgangspunkt i sin kunnskap om fenomenet. Hun fortalte hvordan de arbeidet i barnehagen hun jobber i, som jeg vil basere meg på under disse funnene. Fagleder forteller at noen steder heter det mottaksbarnehage, mens andre steder heter det innføringsbarnehage. I dette tilfellet er det innføringsbarnehage det er snakk om, som er et tilbud i kommunen barnehagen befinner seg i. Videre snakker hun om tilbudet, som innebærer at de har opptak av barn med flyktningbakgrunn gjennom hele året. Disse barna er ikke lenger asylsøkere, da de har fått oppholdstillatelse. Ikke alle har fått permanent bosted, så noen kan fortsatt bo i asylmottak. Innføringstilbudet er et tilbud hvor barna og familien får innsikt i, kjennskap og erfaring med

hva en barnehage er. Faglederen presiserer at svært få har gått i barnehage før, så det kan være annerledes og nytt for mange. Det påfølgende året er en tilvenningsfase for å skape trygghet i den nye situasjonen, i et nytt land. Det er plass til 30 barn, 12 små og 18 store i alderen fra og med 11 måneder. Det er også muligheter for å utvide plasser hvis presset blir for stort, fordi det er areal og kapasitet til det. Tilbudet er et ett-års tilbud fra august påfølgende år. Etter det slutter barna for å begynne i en nærmiljøbarnehage der de bor.

I den forbindelse kan en stille seg spørsmålet: *hva er forskjellen på innføringsbarnehage og et ordinært barnehageløp?* I mine funn kan det hete både mottaksbarnehage og innføringsbarnehage (Lauritsen, 2012). Ut i fra intervjuene, er forskjellen på en innføringsbarnehage og et vanlig barnehagetilbud blant annet at det er en annen kompetanse, og et annet fokus i innføringstilbudet. Noen steder kan det være kurs i form av traumebevisst omsorgskompetanse, noe NAFO understreker er et viktig kunnskapsområde i arbeid med flyktninger (2015). Tverrkulturell kompetanse er også en verdifull kompetanse som belyses i arbeidet med flyktninger, slik Larsen & Slåtten understreker (2015). Det er større i innføringsbarnehager ofte større voksentetthet, altså større grunnbemanning enn i ordinære barnehager. Det er også et tettere foreldresamarbeid, med større oppfølging og inkludering, sammenlignet med andre barnehager. I innføringsbarnehagen kan det også være flerspråklige ansatte, som bevisst ansettes ut i fra majoriteten av de minoritetsspråklige barna i barnegruppa (Laurisen, 2012). For eksempel var det i denne barnehagen mange barn fra Syria og Afghanistan, derfor har de ansatte som snakker Arabisk, og Dari som er deres morsmål.

4.2 Inkludering og tilhørighet i et fellesskap

Barnehageloven (2013) nevner en rekke retningslinjer vi barnehagelærere skal ta hensyn til når det gjelder barn, blant annet i forhold til inkludering, som ikke skal gå på bekostning av kjønn, funksjonsnivå, språk, kultur, og liknende. Med utgangspunkt i disse retningslinjene handler derfor inkludering om at alle barn skal bli behandlet likt. De skal ha rett til å delta på lik linje, uansett hvilket behov en har og til tross for forskjeller, slik Egeberg understreker (2007).

Utdrag fra intervju med regionkonsulent i Redd Barna:

«Jeg tenker det er aller viktigste er å bli kjent med andre i nærmiljøet egentlig, og det er jo avhengig av andre folk og at de ønsker velkommen. Det er også viktig at de

fort kommer inn i barnehage, og raskt blir kjent med andre barn. Jeg tror egentlig det er det aller viktigste. I forhold til inkludering.»

Regionkonsulenten fra redd barna kom selv hit som flyktning. I intervjuet forteller hun hva hun synes er viktig i forhold til inkludering, når hun tenker tilbake på den tiden da hun kom til Norge, og hvordan hun ble inkludert. Regionkonsulenten sa i intervjuet at hun selv følte hun ble tatt godt imot, og inkludert i barnehage- og skolesammenheng. Jeg spurte derfor hva som er viktig med tanke på inkludering. I intervjuet her forteller hun at det er viktig å bli kjent med nærmiljøet, og at det avhenger av om folk ønsker dem velkommen. Flyktninger og asylsøkere er, som nevnt i teorikapittelet, personer som ser for seg et permanent opphold, da det er flere grunner til at de ikke kan reise tilbake til hjemlandet sitt (Kaya, 2010). I forhold til en integreringsprosess nevner Kaya at det er viktig å få kjennskaper til lover, normer og verdier i et samfunn (2010). Dette er nødvendig for å få kontakt med andre relasjoner i nærmiljøet. En måte å bli integrert på og få kjennskap til disse lovene er gjennom introduksjonsprogram, hvor flyktninger og asylsøkere må delta på når de kommer hit (Kaya, 2010). Når en har slike forkunnskaper kan det være lettere å bli inkludert, da en har satt seg inn i sosiale regler og normer i Norge, som kan være annerledes fra landet flyktningen kom fra (Pastoor, 2012). Det viser seg at selv om etniske nordmenn og flyktninger kan ha forskjellig syn på religion, leveste, kultur og slike sosiale settinger, kan vi ha mye felles også (Øian, 2014). Ved å ha en kulturrelativistisk tilnærming i å inkludere flyktninger inn i fellesskapet, hindrer vi fordomsfulle holdninger (Larsen & Slåtten, 2015). Dette skaper en relasjon som kan være svært viktig for flyktningene.

Regionkonsulenten nevnte blant annet at det er svært viktig å komme tidlig inn i barnehagen. Da kan en stille seg spørsmålet: hvorfor er det egentlig det?. Slik Bleka forteller så kan det være en stor omveltning for barn å flytte fra et land til et annet (2015). Barnehagen er som sagt i dag et inkluderende sted for alle (Bergsland & Jæger, 2014). I forhold til situasjonen barna befinner seg i, kan barnehagen være med på å normalisere forholdet, til tross for at det å begynne i barnehagen er en stor, og viktig endring i deres liv (Kibsgaard, 2015). Barnehagen er ett av de første institusjonene i møte med samfunnet, hvor det vil skje en sosialisering (Sand, 2016). På bakgrunn av barns sosiale, kulturelle og økonomiske bakgrunner kan det å være i samspill med andre relasjoner i barnehagen være en døråpner for både foreldre og barn da det gjelder inkludering (Johannesen, 2007). For å bli sosialisert og integrert med en myk overgang kan dermed barnehagen være med på den prosessen (Sand,

2016).

Utdrag fra Regionkonsulent i Redd Barna:

[...] Det er såklart vanskelig, når en ikke kan språket. En føler seg jo dum, og utenfor. Og man kan jo kommunisere med hender og føtter, men så er det jo folk som er kanskje litt sjenerte, og ja.. Så det husker jeg var veldig vanskelig.

Når en er ny i barnehagen, og har et annet språk en majoriteten er det ikke lett i forhold til kommunikasjon.

Utdrag fra intervju med fagleder i barnehage

«[...]På åpning av barnehagen, hadde vi en kombinasjon med sommerfest og åpning. Ungene hadde underholdning for hele barnehagen, hvor barna sang. Foreldrene var jo invitert. De foreldrene som tilhørte innføringstilbudet, satt seg i barnegruppa og ble med å synge. De føler en annen tilhørighet til barnehagen enn de andre foreldrene. De er en del av oss. Det var jo litt godt å se på en måte, og det var jo mange foreldre som kommenterte at de følte inkluderingen, og at vi er en del av.. ikke sant?».

Her forteller tydelig faglederen at foreldrene følte en annen tilhørighet enn de andre foreldrene, og at de var en «del av». Askland utdyper at: «når jeg og du møter hverandre kommer det fram et vi. Viet inneholder noe annet og noe mer enn summen av jeg og du» (2010). Det Askland nevner, kan sammenlignes med et samfunn hvor majoriteten er «vi», og er innenfor et samfunn, og minoriteten er «de», og utenfor et samfunn, med et ønske om at alle skal bli «vi». Et «vi» kan sammenlignes med et fellesskap en kan føle seg en del av, noe som er relativt viktig, med tanke på at man finner trøst, glede og styrke i samholdet med andre mennesker (Johannesen, 2007). Senere i intervjuet med regionkonsulent i Redd Barna forteller hun om arbeidet Redd Barna gjør, i forhold til inkludering av barn. I forhold til fritidsaktiviteter så hjelper de barna å komme i gang med dette. Som kjent så kan det sosiale være en utfordring for flyktningfamilier, da de kanskje ikke får deltatt like mye i samfunnet på grunn av økonomi, jobb, språk og kultur, noe som legger grunnlaget for sosiale interaksjoner (Fauske, 2014). Jeg skal jo ikke snakke om inkludering på andre arenaer, men det er for å understreke viktigheten ved å inkludere i barnehagen, da det ikke er så lett på andre arenaer. Det er derfor av stor betydning å invitere flyktninger inn så de også kan delta i fellesskapet, spesielt i barnehagen hvor det er mulig å opparbeide et bekjentskap og delta på

sosiale interaksjoner, noe Eriksen & Sajjad påpeker er viktig (2015).

4.3 Foreldresamarbeid

Utdrag fra intervju med stipendiat i pedagogikk

«For min del synes jeg enkelt og greit at det er viktig å skape et forhold som er bygget på tillitt og respekt. Fordi å ikke minst si det veldig enkelt: en slags ydmykhet».

Videre sier hun:

«Jeg mener når du behandler foreldre med en respekt, da kan du si hva du vil, og ta opp vanskelige spørsmål, fordi du har lagt et grunnlag.»

Slik jeg forstår stipendiaten i pedagogikk sitt syn på foreldresamarbeid, ser hun viktigheten av et forhold mellom de ansatte og personalet som er basert på tillitt og respekt. På bakgrunn av det stipendiaten sier, samsvarer dette med hva Gjervan m.fl. (2012) nevner i forhold til viktigheten med et åpent forhold mellom foreldre og personalet, noe som bidrar til å skape en base av tillitt. Når en har nådd tillitten til foreldrene er det lettere å ta opp vanskelige temaer med foreldrene, slik stipendiaten presiserer. Dette krever også noe av personalet, blant annet at de er åpen for å ha hverdagslige samtaler med foreldre, og at de tar seg tid til dette (Gjervan, 2006). Tillit kan igjen baseres på det å vise hensyn og respekt for noe, som i dette kunne vært tid, forpliktelser og kompetanse. Videre nevner stipendiaten at du skal behandle foreldrene med respekt. Det er grunnleggende verdier i et samarbeid med foreldre, da det skaper en åpenhet mellom foreldrene og personalet (Tvetereid m. fl., 2017). En annen måte å vise respekt, kan være å spørre hvordan det går med familien, noe som er sentralt i andre kulturer. Dette inkluderer da hele familien til barnet, og man viser en ydmykhet ovenfor foreldrene (Eriksen & Sajjad, 2015), slik som stipendiaten understreker er viktig. Dette kan da bidra til å ta opp vanskelige spørsmål, slik stipendiaten sier, fordi du allerede har lagt en grunnlag basert på tillitt og respekt.

Hun nevner også det å være ydmyk, noe som kan tolkes i forhold til det å være lydhør for andre. En måte å være lydhør for andre, kan for eksempel dreie seg om en åpen tilnærming i forhold til foreldres meninger og verdier til kultur, religion og oppdragelse (KD i Sand, 2011). Dette er aktuelt fordi de ansatte bevarer medvirkningen til foreldrene, slik at de har en mulighet til å dele hva som opptar dem i forhold til barnas behov, barneoppdragelse og

hverdagsliv (Gjervan, 2006). Hvis en ikke setter seg inn i familiens situasjon kan det ende i et dårlig samarbeid (Sand, 2016), da slik kunnskap er kostbar for å samarbeide og ha forståelse for familiens standpunkt. Holdninger, kompetanse og ferdigheter er derfor en vesentlig kompetanse som er viktig i samarbeidet med foreldrene (Gjervan, m.fl., 2012). Det kan derfor handle om å forstå, og å være lydhør for andres kultur. Dette baseres derfor på respekten ovenfor andres kulturer og verdier ved å være ydmyk (Tvetereid, m.fl., 2017), slik stipendiaten nevner.

Utdrag fra intervju med fagleder i barnehage

«Det er litt rart å si det, men i hente- og bringesituasjoner så har vi jo ikke det samme språket som foreldrene, men samtidig så har dem mye bedre tid, både i hente og bringe situasjoner. De er her mye mere tilstede, de har tiden til å sette seg ned, å se. Altså, jeg tror at de føler at de er en del av barnehagen».

Som nevnt over, krever inkludering at vi som norske statsborgere må ta initiativ og bidra slik at flyktninger blir inkludert. Det skjer ikke av seg selv. Innføringsbarnehagen her gjør en god jobb i forhold til dette, slik vi ser i utsagnet fra pedagogisk leder. Her understreker hun at foreldrene tar seg god tid til hente- og bringesituasjoner. Dette gjør det lettere med tanke på samarbeidet. Lauritsen (2012) forklarer at kunnskaper om språk kan være en fordel med tanke på kommunikasjon og samarbeid. På grunn av språkbarrierer kan det ikke alltid være lett å overlevere beskjeder, men ved god tid har en mulighet til å gjøre seg forklart på en god måte. Tolk er også en fin ressurs som bidrar til en større forståelse (Lauritsen, 2012). Hvis en ikke hadde trivdes et sted, er det vel sannsynlig at en ikke ville brukt mye tid der. Trivsel baseres naturligvis på at en er komfortabel i fellesskapet og i relasjoner med andre.

4.4 Informasjon om barnehage, instanser og det offentlige

Utdrag fra intervju med fagleder i innføringsbarnehage:

«Inviter dem inn! For det er noe med mange foreldre som kommer inn her og er skeptiske til det offentlige».

Videre sier hun:

«Vi må invitere dem inn for å se hva er den norske barnehagen? Vi har mange

informasjonsmøter om f.eks. barne- og familietjenesten, barnevern, helsestasjon, osv. Og vi inviterer.. Det er jo det som er litt spesielt med innføringstilbudet da, vet du, for vi inviterer BFT til å komme hit å snakke med foreldrene, inviterer helsestasjon til å komme å ha møte her, hvor de reflekterer sammen med foreldrene, sånn at dem kan på en måte møte personen og ikke systemet».

Fagleder uttrykker her at foreldre kan være skeptiske til det offentlige. Slik Gjervan fastslår, så kan flyktningfamilier ofte ha et annet forhold til det offentlige i hjemlandet sitt, enn hva vi i Norge er vant til, fordi de ikke har kjennskap til de ulike instansene (2006.) Denne skepsisen kan samsvare med at de kan ha tidligere opplevelser fra hjemlandet hvor de ikke har fått noe støtte, og har bli sviktet av det offentlige, noe Eriksen & Sajjad påpeker at mange flyktningfamilier opplever (2015). Fagleder nevner videre viktigheten av å invitere foreldrene inn, slik at de kan oppleve hva den norske barnehagen er. Dette kan forsås ved at hun mener hvilke ulike instanser barnehagen samarbeider med, og hva barnehagen er. Å ikke ha kjennskap til hva de ulike instansene er kan skape utrygghet og forvirring for foreldrene (Gjervan, 2006). På bakgrunn av dette, kan det bli problematisk hvis de ansatte ikke introduserer disse instansene fra starten av, med tanke på at det er mye tverrfaglig samarbeid med ulike instanser de før eller senere vil møte på (Lauvås & Lauvås, 2004). Ved å hindre skepsisen arbeider barnehagen aktivt med å informere foreldre ved et felles samarbeid mellom barnehagen og de ulike instansene, slik at de får en forståelse for hva samarbeidet dreier seg om (Gjervan, 2006). Dette gjør barnehagen ved å invitere både foreldrene og instansene inn til barnehagen slik at de kan reflektere sammen. Dermed blir foreldrene kjent med personene, og ikke systemet sier fagleder (Gjervan, 2006).

4.5 Sang, lek og samspill:

Utdrag fra fagleder i innføringsbarnehagen:

Ja, sang er veldig sentralt. Ofte i gamle dager var det samlingsstund, i en dagsrytme, ikke sant. Altså du samler barnegruppa, etter måltid. Vi har sang. Vi har fokus på sang hele tiden, fordi det er felles, noe som alle unger kan delta i ut ifra der de er. Også lærer de sanger mye fortere enn de lærer språket generelt. Det er en fellesskapsfølelse som vi har erfart er veldig god da, rytmen og sangen har de på en måte med seg, i en eller annen form sjøl, de lærer det fortere. Og de deltar. Uten at vi krever noe av hver enkelt, så kommer de og blir med etter hvert når det er trygt. Også

bruker vi mye bevegelser, og bilder.

Utdrag fra stipendiat i pedagogikk:

«Disse ungene var veldig fysiske, det var mye musikk og dans. Det var veldig spontant også»

Faglederen snakker om fellesopplevelsen av sang og at barna kan delta ut ifra «der de er». Dette kan forstås som at barn utvikler seg i et ulikt tempo i utviklingsstadiet. Lev Vygotsky trekker paralleller i forhold til sosiale interaksjoner i et fellesskap, som har en betydning for utvikling av barnet (Hendry & Kloep, 2003). Med utgangspunkt i en språkbarriere mellom barna, så støtter Kulset (2010) faglederens syn på fellesaktiviteten «sang», som en måte å få frem fellesskapsfølelsen, uavhengig av verbalspråk. I form av sang og musikk så er det fortsatt mulig å delta, selv om en ikke kan teksten på en sang (Kulset, 2015). Med utgangspunkt i en barnehage med flere minoriteter kan en synge sanger på flere språk, og samtidig bruke konkreter, slik at flere forstår meningsinnholdet i sangen (Bergersen, 2016). Slike hjelpemidler kan bidra til en større forståelse for innholdet i teksten og samtidig styrke språket. Stipendiaten forteller at barna hos henne var fysiske, og engasjerte seg i sang og dans. Bergersen uttrykker at sang er en uttrykksform som kan engasjere alle, noe som understreker hvorfor sang og dans kan ha vært populært på den avdelingen (2016). Det går for eksempel an å nynne med, eller å lage rytmen, ved å klappe i takt med sangen når en ikke kan språket (Bergersen, 2016). Barnehageloven spesifiserer at sang er en aktivitet som kan brukes for å formidle verdi og kultur, og som gir rom for kulturskaping (2005).

Videre forklarer fagleder i innføringsbarnehagen:

«Vi er jo litt bevisst på at på starten av året, når de kommer hit, og ikke kan noe norsk i det hele tatt så prøver vi å tilrettelegge for lek som ikke krever så mye verbal kommunikasjon. Hvor materielle er det felles de har, det kan være noe i en leireform, bygging, noe som ikke krever at de må snakke sammen, og de kan kommunisere gjennom det 3. da kan du si».

Videre i barnehageloven nevnes det at barnehagen skal bidra til at barn får oppleve mestring og glede i et kulturelt fellesskap, noe som støttes av Johannesen, da dette kan bidra til fellesskapsfølelsen, noe flyktningbarn kan oppleve som verdifullt (2007). Medvirkning er en

måte som kan bidra til at barna opplever å bli sett og inkludert. Barns medvirkning er spesielt viktig i forhold til barnehagens kjerneaktiviteter: omsorg, lek og læring (Bergsland & Jæger, 2012) Slik fagleder forklarer er personalet i barnehagen med på å skape et inkluderende miljø, hvor alle barn har muligheten til å delta. Dette ved at de tilrettelegger for et samhold og gir følelsen av et fellesskap, på grunnlag av alles utvikling og kompetanse (Bergersen, 2016). Dette understreker det jeg sa innledningsvis, ved at fagleder sier de tilrettelegger ut ifra «der de er», slik hun sier. Hun forteller at de bruker «det tredje», for å ha et felles materiale. Flatekval forklarer at dette handler om noe barn og voksne interesserer seg for (2016). I dette tilfellet dreier det seg om et felles materielle som fanger interessen til barna. Her tar personalet dermed barna medvirkning med å tilpasse aktiviteten etter deres behov. Ved å tilpasse aktiviteter kan personalet sørge for at barna føler en identitetsbekreftelse og en tilknytning til gruppa (Sand, 2016).

5. Avslutning og oppsummering

Innledningsvis begrunnet jeg hvorfor dette temaet ble valgt, med utgangspunkt i at jeg vil tilegne meg kunnskap om hvordan en kan inkludere flyktningfamilier. Vi blir daglig et større flerkulturelt samfunn med flere minoriteter og det er en økende antall flyktninger som kommer til Norge. Derfor er dette noe som i dagens samfunn aktualiserer kunnskap om dette temaet blant barnehagelærere. Problemstillingen min var følgende: «*Hvordan jobber personalet i en innføringsbarnehage med inkludering av nyankomne flyktningfamilier?*». For at jeg nå skal kunne nå svare på problemstillingen etter prosessen med bachelorskriving, er det en rekke aktuelle funn jeg nå vil belyse, i form av teori og kunnskaper jeg har tilegnet meg gjennom denne bacheloroppgaven.

Først og fremst handler inkludering om å være en del av et fellesskap. Ikke bare ved å være der, men å faktisk føle en tilhørighet, til tross for forskjeller og ulikheter. Dette kommer til syne i en rekke nedfelte lover, paragrafer, rammeplan, og generell teori, og er grunnleggende menneskerettigheter. Det er vanskelig å komme til et nytt land, og bli integrert og inkludert i et samfunn. Hvordan kan vi som medmennesker i Norge, og pedagoger i barnehagen sørge for at flyktningfamilier opplever dette? Det kreves derfor et initiativ fra etniske nordmenn sin side, de må inkludere flyktninger inn i samfunnet, noe som belyser barnehagens viktige rolle i denne prosessen. Det handler om et «vi» -perspektiv som er viktig for å hindre fordomsfulle holdninger.

I mine funn opplevde jeg at personalet har en sentral rolle i forhold til inkluderingsprosessen, da barnehagen ofte er det første møtet med en institusjon i et samfunn for flyktninger. I forhold til personalets kompetanse kom det tydelig frem at det er av stor betydning hvis de ansatte har ekstra kunnskaper i forhold til traumer, kultur, identitet og bakgrunnskompetanse om flyktninger på generell basis. Det gjør at en får innsikt i, og forståelse for prosessen flyktninger går igjennom når barnet skal begynne i barnehagen. Dermed er også foreldresamarbeid en sentral og viktig brikke i samarbeidet, da en skal tenkte på barnets beste. Å ha ansatte med gode holdninger og et åpent sinn er et utgangspunkt for å jobbe med flyktninger, da det krever forkunnskaper og bevissthet rundt en ressurstilnærmet orientering og et kulturel relativistisk syn. Et viktig moment er derfor å ha respekt, lydhørhet og innsikt i ulike kulturer, verdier og levemåter.

For flyktningbarna er barnehagen en viktig inkluderingsarena hvor de har en mulighet til å ha kontakt og samspill med andre barn og omsorgspersoner. Her skjer det en formell sosialisering hvor de lærer om forskjeller og likheter, tilegner seg kunnskap om seg selv, andre og utvikler sin identitet. Ansatte i barnehagen har i tråd med *Rammeplan for barnehagelærere* en sentral rolle i å planlegge og utarbeide aktiviteter som sang, dans og generell leik som bidrar til et samhold og som gir alle barn følelsen av tilhørighet i en gruppe.

I denne prosessen har jeg tilegnet meg nye kunnskaper, tanker og holdninger om temaet med inkludering av flyktninger. Slik jeg aktualiserte temaet innledningsvis, mener jeg på basis av barnehagelærerutdanningen, at alle pedagoger burde ha en grunnleggende kunnskap om arbeid med inkludering av flyktninger. Nå som jeg har tilegnet meg kunnskap om dette temaet, føler jeg meg bedre rustet til å ta imot barn med flyktning- eller asylbakgrunn, i en fremtidig barnehage. Dermed avslutter jeg med Askland sin definisjon av en relasjon mellom mennesker: «Når jeg og du møter hverandre kommer det fram et *vi*. *Viet* inneholder noe annet og noe mer enn summen av *jeg* og *du*» (Askland, 2010)

6. Referanseliste:

- Askland, L. (2013). *Kontakt med barn. Innføring i barnehagelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Barnehageloven*. (2013). (LOV-2005-06-17-64). Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§2>
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Oslo: Barne- og familiedepartementet. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178_931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Berg, B. (2012). Fra et liv på vent til bosetting i kommune. I Eide, K. (red). *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s. 217). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bergersen, O. (2016). *Barns flerkulturelle steder. Kulturskaping, retorikk og barnehageutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M.D. & Jæger, H. (red). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s. 59-83). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2014). Framtidens barnehage. I Bergsland, M.D. & Jæger, H. (red). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s. 106-107). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bleka, M. (2015). *Når barn og foreldre opplever kriser og sorg i forbindelse med flukt og migrasjon*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Hentet fra: <http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/N%C3%A5r-barn-og-foreldre-opplever-kriser-og-sorg-i-forbindelse-med-flukt-og-migrasjon.pdf>
- Brekke, T. (2016). *50 millioner barn på rømmen*. Skrevet 07. September, 2016. Artikkel hentet fra: <https://www.unicef.no/nyheter/21545/50-millioner-barn-pa-rommen>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Egeberg, E. (2007). *Minoritetsspråklige med særskilte behov. En bok om utredningsarbeid*. Oslo: Cappelen Forlag AS.

- Ehn, B. & Öberg, P. (2011). Biografisk intervjumetode. I Fangen, K. & Sellerberg, A.M. (red). *Mange ulike metoder*. (s. 60-61). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eriksen, T.H. & Sajjad, T.A. *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. (6.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fauske, H. (2014). Minoriteter, marginalisering og inkludering – På «utsiden av samfunnet»? *Innvandrere på utsiden av samfunnet*. Kaya, M.S. & Fauske, H. (red). (s. 16). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Flatekval, E. (2016). Barnefolklore som utgangspunkt for språk- og kulturarbeid. I Bergersen, O. (red). *Barns flerkulturelle steder. Kulturskaping, retorikk og barnehageutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gjervan, M. (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290_160-temahefte_om_spraklig_og_kulturelt_mangfold.pdf
- Gjervan, M., Andersen, C.E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Hendry, L. & Kloep, M. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. (2. utg.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Høvring, R. (2016). *10 farer som truer barn på flukt*. Publisert 18. November, 2016. Artikkelen hentet fra: <https://www.flyktninghjelpen.no/perspektiv/2016/barn-pa-flukt-10-farerer-som-truer/>
- Jacobsen, D. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2006) *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig Metode*. (3. utg). Oslo: Abstrakt forlag.
- Johannesen, E. (2007). *Mye er forskjellig – men bare utenpå? Om barn, barneoppdragelse og utdanning i en mangfoldig verden*. Oslo: SEBU forlag.
- Kaya, M.S. (2010). Innvandrere og integrering – utfordringer i å forstå tilpasningsmønstre. I Kaya, M.S., Høgmo, A., & Fauske, H. (red). *Integrasjon og mangfold. Utfordringer for sosialarbeideren* (s. 60-70). Oslo: Cappelen Damm.

- Kibsgaard, S. (2015). Pedagogen i møte med barn fra ulike verdener. I Kibsgaard, S. & Kanstad, M. (red). *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. (s. 19). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kibsgaard, S. & Husby, O. (2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn*. (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kibsgaard, S. & Sæther, M. (2014) . *Barnehagelærerstudentens bacheloroppgave*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kulset, N.B. (2015). Sang som sosialt handlingsberedskap for andrespråklæringer i barnehagen. I Kibsgaard, S. & Kanstad, M. (red). *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. (s. 85). Bergen: Fagbokforlaget.
- Larsen, A.K. (2007) *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lauritsen, K. (2012). Små barn i asylmottak. I Valentina, M. & Berg, B. (red.). *Asylsøker i velferdsstatens venterom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauvås, K. & Lauvås, P. (2004). *Tverrfaglig samarbeid. Perspektiv og strategi*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NAFO. (2017). *Nyankomne 0-6*. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Artikkel lastet ned 10.04.2017 fra: <http://nafo.hioa.no/nyankomne/nyankomne-0-6/>
- Olsen, I.S. (2014). FoU-basert barnehagelærerutdanning. I Bergsland, M.D. & Jæger, H. (red). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s. 14). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Pastoor, L.D.W. (2012). Skolen – et sted å lære og et sted å være. Eide, K. (red). *Barn på flukt – psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger*. (s. 220). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Pastoor, L.D.W. (2013). Delaktighet och utanförskap. Bak, M. & Brömssen, K.V. (red). *Barndom & Migration*. (s. 327). Umeå: Borea bokförlag.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (2011). Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Hentet fra:

https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/rammeplan/rammeplan_bokmal_2_011nett.pdf

Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen.* (2. utg.).

Vallset: Oplandske bokforlag AS.

Spernes, K. & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Statistisk sentralbyrå. (2016). *Personer med flyktningbakgrunn, 1. januar 2016.* Rapport

hentet fra: <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flyktninger>

Thagaard, T. (2015). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode.* (4. utg.).

Bergen: Fagbokforlaget.

Tvetereid, K., Fandrem, H. & Sævik, S. (2017). *Flyktningkompetent skole.* Oslo: Pedlex.

Ytterhus, B. (2004). Sosialt samvær i barnehager og skoler – muligheter og trusler. Tøssebro, J., Mallander, O & Tideman, M. *Integrering och inkludering.* Lund: Studentlitteratur AB.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke.* Oslo: Pedagogisk forum

Øian, K. (2014) Innvandring og sosial integrering. Kaya, M.S. & Fauske, H. (red.).

Innvandrere på utsiden av samfunnet. (s. 65) Oslo: Abstrakt forlag AS.

7. Vedlegg

Vedlegg 1. Intervjuguide - Fagleder i innføringsbarnehage

Fortell meg litt kort om utdanning og din rolle her i barnehagen?

Innføringsbarnehage og tilbud

- Mottak av nyankomne asylbarn? Hva legger dere vekt på?
- Hva er en innføringsbarnehage?
- Innføringsbarnehage vs mottaksbarnehage? Bakgrunn for endring?
- Begynneropplæring som dere tilbyr?
- Hvor mange barn er det plass til + alder?
- Hvor lenge går barna i barnehagen?
- Barnas bakgrunner?
- Forberedelser før mottagelse og hvordan ønske velkommen?
- Hva vet dere om barna før de kommer i barnehagen?
- Hva er grunnen til at dere ikke blander majoriteten og minoriteten bevisst?

- Hvilke utfordringer møter flyktningbarns situasjon i Norge i dag?

Inkludering og integrering av barna

- Forskjellen på inkludering og integrering?
- Tilrettelegging av integrering i den norske kulturen og språket?
- Viktigste arbeidet av inkludering av nykommene barn?
- Hva legger dere mest vekt på i begynnelsen når barna starter?
- Fremme barnas kultur og identitet?
- Tilrettelagte aktiviteter?

Foreldresamarbeid

- Hvordan er det å ta imot familiene for første gang?
- Arbeidet med at familien skal føle seg trygge som nyankomne?
- Hvilket språk kommuniserer dere med foreldrene på?
- Utfordringer?

Lek og deltakelse

- Jobber dere med leken som inkluderingsarena?
- Er det noe særskilt dere legger vekt på i leken?
- Noe man må tenke over?
- Rollelek, regellek eller andre type leker fra deres hjemland?
- Populære leker eller aktiviteter?
- Hva med sang og dans?

Trygghet og ivaretagelse av omsorgen til asylbarn

- Arbeidet med å ivareta omsorgen og tryggheten til barna?
- Har du lagt merke til noe som gjør at de nyankomne barna føler seg trygge?

Traumer og sorg

- Opplever du at noen av barna har traumer når de kommer hit?

Hvis ja:

- Arbeide med å håndtere og bearbeide dette?
- Sorg og depresjoner?
- Stresse i forhold til tilværelsen de lever i?

Kompetanse

- Hvilken kompetanse er viktig å ha?
- Assistenten eller andre ansatte som er flerspråklige?

Tiltak/ressurser

- Har dere noen ressurser for de nyankomne barna (som f.eks. tolk)?
- Hvilke tiltak tar dere i bruk når dere ikke har et felles språk?
- Jobber dere med kompetanseutvikling i form av prosjekter?
- Hvem har ansvar for hvilke barn?

Avslutning

- Er det noe du kunne tenke deg at blir gjort annerledes i arbeidet med asylbarn?
- Er det noe du tenker vi burde ha tatt opp som er viktig?
- Har du en sluttkommentar eller noe du vil tilføye?

Vedlegg 2. Intervjuguide – Stipendiat i pedagogikk

Fortell meg litt kort om deg og din bakgrunn?

Asylbarns situasjon

- Hva legger du i begrepet asylbarn?
- Hvilke utfordringer møter flyktningbarns situasjon i Norge i dag?

Inkludering

- Forskjellen på inkludering og integrering?
- Tilrettelegging av integrering i den norske kulturen og språket?
- Viktigste arbeidet med inkludering av nykommene flyktninger?
- Hva ble lagt mest vekt på i begynnelsen når barna starter i barnehagen?
- Fremme barnas kultur og identitet?
- Tilrettelagte aktiviteter?
- Bevisst med språk?

Foreldresamarbeid

- Mottak av familiene for første gang?
- Hvordan arbeidet dere med at familien skulle føle seg trygge når de er ny i landet?
- Hvilket språk kommuniserer dere med foreldrene på?
- Hva slags forventninger de har til dere ansatte?
- Hva slags utfordringer kan dere møte på i samarbeid med foreldre?

Lek og deltakelse

- Hvordan kan man jobbe med leken som inkluderingsarena?
- Er dette noe særskilt som blir lagt vekt på i forhold til lek og inkludering?
- Noe man må tenke på?
- Opplever du at barna leker rollelek, regellek eller andre type leker fra landet deres?
- Hva slags leker eller aktiviteter er populære blant mangfoldet?
- Hva med sang og dans?

Trygghet og ivaretagelse av omsorgen til asylbarn

- Kan du fortelle litt om hvordan dere jobbet med å ivareta omsorgen og tryggheten til barna?

- Har du lagt merke til noe som gjør at de nyankomne barna føler seg trygge?

Tiltak/ressurser

- Har dere noen ressurser for de nyankomne barna (som f.eks. tolk)?
- Hvilke tiltak tar dere i bruk når dere ikke har et felles språk?
- Jobber dere med kompetanseutvikling i form av prosjekter?
- Hvem har ansvar for hvilke barn?

Kompetanse

- Hva slags kompetanse er det viktig at barnehagepersonalet har i arbeidet med flyktningbarn?
- Har dere assistenter eller andre ansatte som er flerspråklige?

Avslutning

- Er det noe du kunne tenke deg at blir gjort annerledes i arbeidet med asylbarn?
- Er det noe du tenker vi burde ha tatt opp som er viktig?
- Har du en sluttcommentar eller noe du vil tilføye?

Vedlegg 3. Intervjuguide – Regionsjef i Redd Barna. Bakgrunn som flyktning

Fortell meg litt kort om deg?

- Alder, nasjonalitet, hvor lenge i Norge

Redd barnas

- Hva er din jobb i redd barna?
- Hva arbeider redd barna med i forhold til asylbarn?
- Hvordan ønske flyktninger velkommen?
- Tilrettelagte aktiviteter hos redd barna (Inkludering) (sosialisering)?
- Noe du kunne tenke deg at blir gjort annerledes?

Flyktningkrisen og flyktninger

- Hva legger du i begrepet asylbarn?
- Hvilke utfordringer møter flyktningbarns situasjon i Norge i dag?
- Flyktningkrisen forandret fra da du var flyktning og i dag?

Om asylbarn

- Hvilke rettigheter?
- Integrering i den norske kulturen?
- Hva er viktigst i integreringen?
- Største utfordringer m/ asylbarn?
- Tror du barna føler seg godt tatt imot?
- Hva er det som gjør en forskjell for disse barna?

Om asylbarn og barnehage:

- Vet du noe om hvilket tilbud barna har i forhold til å gå i barnehage?

Flukten

- Kan du fortelle meg litt om din reiserute?
- Redd?
- Inntrykk?
- Følelser
- Hva husker du fra den tiden?

Ankomst til Norge

- Hvordan opplevde du å komme til Norge?
- Hvem tok deg først imot?
- Hva husker du fra den første tiden?
- Begynte du i barnehage/skole?
- Inkludert?
- Savn og tap?
- Hvilke bekymringer?

Avslutning

- Hvordan tenker du barnehagen kan tilrettelegge best mulig av nyankomne flyktningbarn?
- Hva er viktig for et barn når de kommer hit?
- Er det noe du skulle ønske ble gjort annerledes?
- Noe å tilføye?

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”FØRESPØRSEL OM DELTAGELSE I INNSAMLING AV DATAMATERIALE TIL BACHELOROPPGAVE – INTERVJU”

Bakgrunn og formål

Jeg er tredjeårsstudent ved Dronning Mauds Minne Høyskole, og skal dette semesteret skrive en bachelor. Min valgte fordypning heter «arbeid med barn i et internasjonalt perspektiv», og innebar blant annet et tremåneders utenlandsopphold.

Formålet med dette studiet er at jeg ønsker et større kunnskapsfelt innenfor temaet «integrering av asylbarn», et tema som jeg interesserer meg sterkt for. Spesielt etter flyktningstrømmen som har pågått de siste årene. Med dette ønsker jeg å se nærmere på:
«Hvordan man kan tilrettelegge for inkludering av asylbarn i hverdagen og pedagogens arbeid innenfor dette feltet».

Problemstillingen kan endres noe, men det er et utgangspunkt for oppgaven.

Valg av informanter

Jeg ønsker å bruke tre informanter tre med tre forskjellige bakgrunner for å ha bred variasjon i datamateriale. Personene jeg har valgt er noen jeg ser på som høyt kunnskapsrike innenfor feltet jeg ønsker å forske på, og er noen jeg håper kan gi svar på problemstillingen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse innebærer datainnsamling i form av intervju. Dette vil foregå alt ifra ca. 30-90 minutter på hver informant, i tre forskjellige intervju. I intervjuene vil jeg støtte meg på en intervjuguide som er utarbeidet på forhånd. Spørsmålene vil omhandle temaer som asylbarn, flyktninger, integrering, egne erfaringer, og andre type spørsmål. Intervjuet vil bli tatt opp med en lydfil hvor datamaterialet senere vil bli transkribert.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert og slettet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og blir behandlet som anonymisert informasjon. Det er bare jeg som vil ha tilgang på datamaterialet underveis i prosessen. Informasjonen vil bli slettet for godt etter det er satt en karakter på bacheloroppgaven.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta i intervju

(Signert av prosjektdeltaker, sted, dato)